

УДК 81'42:81:39(811.111)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-1-31>

Надія БРЕСЛАВЕЦЬ,

orcid.org/0000-0002-7094-9479

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов і міжкультурної комунікації
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Київ, Україна) *n.o.breslavets@udu.edu.ua*

Ірина БЛИНОВА,

orcid.org/0000-0003-2788-5403

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри германських мов і міжкультурної комунікації
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Київ, Україна) *i.a.blynova@udu.edu.ua*

Оксана ВАСИЛЕНКО,

orcid.org/0000-0001-5193-045X

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри германських мов і міжкультурної комунікації
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Київ, Україна) *o.m.vasylenko@udu.edu.ua*

МІЖКУЛЬТУРНІ ПОМИЛКИ У СПІЛКУВАННІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Міжкультурні помилки у процесі міжкультурної комунікації часто стають причиною появи бар'єрів у спілкуванні. Запобігання цим помилкам вимагає лінгвокультурологічного підходу до навчання іноземної мови. Метою статті стало дослідження основних мовних помилок у процесі міжкультурного спілкування англійською мовою, визначення джерел і причин цих помилок та способів їх уникнення.

Встановлено, етикетність у комунікативній поведінці англійців є важливою ознакою їхньої комунікативної культури, яка визначає вибір формул і моделей ввічливої комунікації. Описано види і причини комунікативних помилок в англійській мові. Основними комунікативними помилками в спілкуванні з носіями англійської мови визначено різницю в мовних стратегіях ввічливості, різне ставлення до емоційності й фатичного спілкування. Англійці найчастіше звертаються до формалізованих вибачень, які не співвідносяться з прагматикою визнання провини, наприклад, при усвідомленні неминучості фізичного контакту з людиною у разі переміщення в просторі, необхідності вступити в спілкування з незнайомою або малознайомою людиною.

У статті розглянуто соціокультурні та лінгвокультурні аспекти англійської фразеології, зокрема проблеми гендерної нейтральності, ідіоматичності та національно маркованих одиниць у процесі перекладу. Проаналізовано труднощі, пов'язані з хибними аналогами, полісемією та етнокультурною специфікою фразеологізмів, що можуть призводити до комунікативних помилок. Представлено результати опитування студентів мовних спеціальностей (n=78), яке засвідчило суттєву різницю в розумінні семантично вмотивованих та культурно маркованих ідіом. Доведено, що недостатнє знання культурно специфічної фразеології знижує адекватність перекладу та рівень міжкультурної комунікації. Акцентовано на необхідності цілеспрямованого вивчення частотних і культурно маркованих фразеологізмів для формування комунікативної компетентності студентів.

Ключові слова: англійська мова, міжкультурна комунікація, лінгвокультурологія, міжкультурні помилки, комунікативна компетентність, фразеологізм.

Nadiia BRESLAVETS,

orcid.org/0000-0002-7094-9479

PhD in Pedagogy, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Germanic Languages and Intercultural Communication

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) n.o.breslavets@udu.edu.ua

Iryna BLYNOVA,

orcid.org/0000-0003-2788-5403

PhD in Philology, Associate Professor;

Head of the Department of Germanic Languages and Intercultural Communication

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) i.a.blynova@udu.edu.ua

Oksana VASYLENKO,

orcid.org/0000-0001-5193-045X

PhD in Psychology, Associate Professor;

Associate Professor at the Department of Germanic Languages and Intercultural Communication

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) o.m.vasylenko@udu.edu.ua

INTERCULTURAL ERRORS IN ENGLISH COMMUNICATION: A LINGUISTOCULTURAL ASPECT

Intercultural errors in the process of intercultural communication often lead to communication barriers. Preventing these errors requires a linguocultural approach to learning a foreign language. The aim of the article was to study the main language errors in the process of intercultural communication in English, to identify the sources and causes of these errors and ways to avoid them.

It was established that etiquette in English communicative behavior is an important feature of its communicative culture, which determines the choice of formulas and models of polite communication. The types and causes of communicative errors in English are described. The main communicative errors in communication with native speakers of English are the difference in language strategies of politeness, different attitudes towards emotionality and phatic communication. The English most often resort to formalized apologies that do not correspond to the pragmatics of admitting guilt, for example, when realizing the inevitability of physical contact with a person when moving in space, or when having to communicate with a stranger or unfamiliar person.

The article considers sociocultural and linguocultural aspects of English phraseology, in particular the problems of gender neutrality, idiomaticity and nationally marked units in the translation process. The difficulties associated with false analogies, polysemy and ethnocultural specificity of phraseological units, which can lead to communicative errors, are analyzed. The results of a survey of students in language specialties (n=78) are presented, which showed a significant difference in understanding semantically motivated and culturally marked idioms. It is proven that insufficient knowledge of culturally specific phraseology reduces translation quality and intercultural communication. The need for a targeted study of frequent and culturally marked phraseological units for the formation of students' communicative competence is emphasized.

***Key words:** English language, intercultural communication, linguoculturology, intercultural errors, communicative competence, idiom.*

Постановка проблеми. У процесі міжмовної комунікації часто виникають міжмовні бар'єри, а в сучасну епоху активних міжнародних зв'язків повноцінна комунікативна компетенція, яка сьогодні є пріоритетною метою навчання іноземної мови, потребує усвідомлення та врахування міжкультурних відмінностей. За таких умов заняття англійською мовою виявляють органічний зв'язок між мовою та культурою. Будучи основним засобом міжнародного спілкування, англійська мова відкриває шлях не лише до свободи повсякденної комунікації, а й до початку розуміння будь-якої національної культури, формуючи уявлення про

культуру таких країн, як Великобританія та США.

Етикет мовного спілкування відноситься до конвенційних домінантів комунікативної традиції, однак залежно від світоглядних особливостей сприйняття особистості та її соціального статусу в різних типах культур виявляються розбіжності у правилах мовного етикету. Фатична конвенційність перебуває у сфері інтересу комунікативної та крос-культурної лінгвістики. З огляду на це, питання міжкультурних помилок є надзвичайно актуальним.

Аналіз досліджень. Сучасні українські дослідники О. Царук, Н. Рибіна, Н. Кошіль, Т. Лелека під-

креслюють функціонально-комунікативну значущість фатики, вивчають її форми, що служать для вирішення важливого соціокультурного завдання забезпечувати і підтримувати нормальні міжособистісні відносини в будь-яких сферах життя, а в разі порушення норм коригувати відносини за допомогою спеціальних мовних формул і мовних засобів (Царук, Рибіна, Кошіль, 2021; Лелека, 2025). Бейкер В. та Ісікава Т. звертають увагу на те, що стратегії світобудови та дискурсу зумовлені, серед іншого, когнітивною картиною світу, а проблеми в міжкультурній комунікації можуть виникати, коли формальна еквівалентність вербальних одиниць перетворюється на квазіеквівалентність на змістовному рівні (Baker, Ishikawa, 2021:134).

Міжкультурні дослідження можуть слугувати основою для подальшого розвитку проблем міжкультурної взаємодії на різних рівнях (Yugan, Wagner, 2018:143]. Проблеми непорозуміння в міжкультурному діалозі часто виникають не через недостатнє знання мови – її словникового запасу та граматики – а через нездатність адекватно інтерпретувати комунікативну поведінку носія мови, зрозуміти його справжні наміри та висловити власні. Існує багато прикладів такого непорозуміння, що призводить до комунікативних невдач і навіть конфліктів.

Сучасні підходи до інноваційної освіти передбачають орієнтацію на розвиток цілісної особистості, здатної до активної соціальної взаємодії та ефективної міжкультурної комунікації. У межах концепції інноваційного освітнього простору особлива увага приділяється формуванню критичного мислення, гнучкості комунікативної поведінки та відкритості до культурного різноманіття (Artomova, Blynova, Breslavets, Vasylenko, 2022). За таких умов комунікативна компетентність розглядається не лише як володіння мовними засобами, а як інтегративна особистісна характеристика, що поєднує мовну, соціокультурну та ціннісну складові й забезпечує здатність адекватно інтерпретувати поведінку представників інших культур і будувати ефективну взаємодію.

Мета статті – дослідити основні мовні помилки у процесі міжкультурного спілкування англійською мовою, визначити джерела і причини цих помилок та способи їх уникнення.

Виклад основного матеріалу. Спілкування з іноземцями є важливою частиною комунікативного оточення або комунікативного середовища будь-якої людини. Оскільки спілкування в цілому національно специфічне і зумовлене комунікативними нормами, прийнятими в даному соціумі, у

спілкуванні з незнайомими людьми також можна простежити національно-культурні відмінності на вербальному та невербальному рівнях.

Найбільш частотними в комунікативній ситуації є такі мовні акти, як звернення, вітання, прощання, прохання, вибачення, подяка. Формули звернення є відображенням соціальних відносин, характерних для будь-якої культури та визначених історично сформованою дистанцією між її членами, тобто ступенем соціально-психологічної близькості між комунікантами (Moran Panego, 2018). Саме відмінності у дистанції визначають основні відмінності в англійських зверненнях. В англійській комунікативній культурі при зверненні до незнайомої людини в повсякденно розмовній мові на вулиці, у транспорті, магазині, бібліотеці, театрі та інших громадських місцях найбільш поширеною є нульова формула звернення, тобто звернення без прямої вказівки адресата. Як правило, замість формул з номінативною основою використовується формула привернення уваги до неформального спілкування.

Культура спілкування ґрунтується на дотриманні певних норм, правил, ритуалів, які мають довгу історію формування. Порушення соціокультурних норм можуть стати причиною конфліктних ситуацій, невдач у міжособистісному спілкуванні. Для їх подолання в британській традиції склалася система фактичних мовних актів, націлених на усунення конфлікту особистісних інтересів при порушенні конвенцій міжособистісного дистанціювання.

Принцип ввічливості, що є провідним у комунікативній поведінці британців, згідно з етикетними правилами може втілюватися у двох формах: у формі абсолютної ввічливості та відносної ввічливості. Абсолютна ввічливість є якоюсь шкалою, полярними гранями якої виступають негативна ввічливість (як операція мінімізації неввічливих іллокуцій) і позитивна ввічливість (як операція максимального підвищення ввічливих іллокуцій) (Ilie, 2019). Відносна ввічливість відповідає деяким нормам комунікативної поведінки, які залежать від ширших умов комунікативної ситуації, в рамках якої відбувається спілкування, включаючи особливості цієї національної культури в цілому. Так, наприклад, прийнято вважати, що англійці надмірно ввічливі у своїй комунікативній поведінці (і, як наслідок, менш щирі у спілкуванні). З іншого боку, існують норми ввічливості для окремих груп, що різняться з погляду гендеру, віку, професійної приналежності, соціального статусу та класу (Zhu, 2019:300].

Номінативні формули звернення, які широко вживаються в українській комунікативній куль-

турі (*жінко, чоловіче, дамо, дівчино*) відсутні в англійському спілкуванні. Що стосується термінів спорідненості, таких як *синок дочка тітка дядько дідусь бабуся*, то англійці, як правило, не використовують їх поза сімейною сферою комунікації, тоді як в українській комунікативній культурі вони часто вживаються на адресу сторонніх людей. У мовному акті вітання також простежуються національно-культурні особливості.

При прощанні з незнайомими і малознайомими людьми як і англійської, і української комунікативної культури, крім поширених мовних формул, можливе вживання деяких реплік, що реалізують стратегію ввічливості (Koleski, 2021). Це може бути оцінка зустрічі (подяка, намір продовжити контакт), побажання, турбота про партнера. Однак, як зазначають дослідники, в англійському прощанні кількість реплік більша, оскільки різко припиняти контакт із співрозмовником в англійській культурі невіжливо; багатослівність, навпаки, одна із стратегій ввічливості. Також варто звернути увагу на те, що репліки турботи про партнера при прощанні в українській культурі використовуються у певних ситуаціях (розлучення на великий період часу, важлива подія, подорож), а в спілкуванні англійців фрази досить поширені і є більш семантично порожніми.

В англійській комунікативній поведінці вираження подяки займає дуже важливе місце в повсякденному спілкуванні. Вербальна подяка в англійській культурі є знаком взаємної поваги та прояву уваги до оточення. Англійці дякують набагато частіше, ніж українці. Це стосується як сфери комунікації з незнайомими або малознайомими людьми (наприклад, сфера обслуговування), так і ситуацій спілкування з близькими людьми.

Особливості національного менталітету і культури можуть проявлятися не тільки в усному, а й у письмовому спілкуванні. Мабуть, найбільш наочно вони проявляються в супровідних листах до резюме (application letters). В американському підручнику «Business Letters the Easy Way» говориться, що в «application letters» слід відобразити свої честолюбство та ентузіазм, але разом з тим залишатися скромним. Але чи буде, на думку англійця, досить скромною заява про готовність передбачати та задовольнити всі очікування майбутніх роботодавців. У британських зразках подібних листів тон набагато стриманіший, формулювання більш обтічні та багатослівні. Вони зазвичай містять об'єктивні факти про досвід роботи та кваліфікації, без будь-якої самооцінки кандидата і хвалебних епітетів стосовно себе. На думку американців, комунікативна поведінка

під час співбесіди вибудовується за принципом «хвали себе», бо якщо ти сам себе не хвалиш або принаймні не вказуєш на свої сильні сторони, ти або не дуже зацікавлений у здобутті посади, на яку претендуєш, або недостатньо кваліфікований для неї. Ці рекомендації стосуються і листів кандидатів на вакансію, які передують співбесіді. Щоб зацікавленість в отриманні роботи стала ще очевиднішою, американські фахівці радять наприкінці такого листа або вказати свій телефон і час, коли вам найкраще дзвонити, або попередити, що ви зателефонуєте самі, причому іноді навіть пропонують вказати конкретну дату і час цього дзвінка. У британських рекомендаціях зазвичай пропонується лише скромно написати щось на кшталт: «Я готовий прийти на співбесіду в будь-який зручний для вас час».

Задля успіху комунікації знати та враховувати характерні особливості британського та американського стилів ділової кореспонденції корисно при написанні будь-яких ділових листів. Але в листах, що стосуються прийому на роботу, це особливо важливо, оскільки ігнорування відповідних правил може стати на заваді початку кар'єри. Варто мати на увазі і відмінності щодо деяких дрібних деталей листа. Лінгвістичні помилки сприймаються носіями мови набагато поблажливіше, ніж лінгвокультурні.

Порівнюючи англійську й українську усмішку, варто зазначити, що в англомовній культурі усмішка це не тільки біологічна реакція на позитивні емоції, але також формальний знак ввічливості, який не має нічого спільного зі щирою прихильністю до того, кому посміхаються. Це лише знак того, що немає агресивних намірів, спосіб формальної демонстрації співрозмовнику своєї приналежності до цієї культури, цього суспільства. Говорячи про різні типи усмішок (формальної, комерційної та щирої), формальну посмішку варто розглядати як тип привітання незнайомих людей. Такий тип усмішки несе насамперед соціальну інформацію та виконує соціальну функцію, або, іншими словами, функцію суспільної взаємодії.

Замкненість, ухилення пасажирів у транспорті від спілкування – це все характерні ознаки негативної ввічливості британців, які часто неправильно сприймаються носіями іншої культури. Причина подібного відчуження – прагнення людей до усамітнення, якщо англійці частіше віддають перевагу «негативній ввічливості», то американці вітають більш сприятливу до спілкування «позитивну ввічливість». Правило негативної ввічливості є частиною комунікативної стратегії ввічливості або максими такту, що зумовлюють етикетність

комунікації. Як наслідок, адресант найчастіше воліє використовувати непрямі мовні акти, що сприяють можливості «зберегти обличчя», тобто вживаються питальні конструкції або ствердні декларативні речення, що містять вираження прохання імпліцитно.

Разом з правилом негативної ввічливості в комунікативній поведінці англіїців широко використовується і правило позитивної ввічливості, яка полягає в тому, що той, хто говорить, показує адресату, що він розуміє і розділяє його інтереси, схвалює його потреби і цілі. Формою, що сигналізує про цей принцип, є вживання інклюзивного займенника «ми» (we). В англійській комунікації вибачення як комунікативний акт представлений порівняно малим набором мовних формул, які реалізують значну кількість етикетних намірів комуніканта. До найчастіших відносяться мовні формули “Sorry”, “Excuse me”, “Pardon”, їх поєднує загальний прагматичний намір. Словом «sorry» англіїці супроводжують майже кожне прохання чи запитання: Sorry, but is this seat free? (Вибачте, це місце вільне?); Sorry do you have the time? (Пробачте, ви маєте час?). Англіїці просять вибачення, якщо випадково зачепили когось рукою, протискаючись у натовпі через вхід або вихід, навіть за відсутності факту зіткнення, коли фізичного контакту і не сталося. Слово «sorry» часто замінює вираз «Excuse me», коли просять, щоб поступилися дорогою. “Sorry?” із запитальною інтонацією означає, що вас не почули і просять повторити питання. “Sorry” – багатоцільове слово, що підходить у всіх випадках, доречне за всіх обставин.

Непорозуміння із британцем можуть виникнути через фразу “Excuse”, через яку англіїці реалізують не лише стратегію дистанціювання, але можуть у непрямій формі висловлювати незгоду

(тут реалізується стратегія віддалення). Формула “Excuse” є імперативною і звернена до адресата, її мета привернути увагу другої особи, передати сигнал про порушення норм етикету, натякнути на необхідність змінити поведінку. У такому разі репліка вимовляється з певною інтонацією, що виражає невдоволення, з наголосом на кожному слові. Основні види комунікативних помилок систематизуємо в таблиці 1.

Часто міжкультурні помилки у спілкуванні англіїською мовою обумовлені ігноруванням контексту, соціальних стереотипів, регіональних особливостей чи розуміння ідіом. Адже через мову передається ментальність носіїв та специфіка їхньої картини світу. Причиною комунікативних помилок також може стати неврахування регіональних особливостей лексики, часто однакові предмети в різних регіонах чи англіїськомовних країнах номінуються по-різному, тож для уникнення непорозумінь варто звертатись до регіональних словників.

Сучасна інноваційна освіта орієнтована на формування цілісної особистості, здатної до ефективно соціальної та міжкультурної взаємодії, із розвитком критичного мислення, комунікативної мобільності та здатності до сприйняття гумору і комічних елементів у текстах (Blynova, Breslavets та ін. (2024)). Вивчення гумору в англійських текстах дозволяє студентам краще розуміти культурні особливості мовців, уникати комунікативних непорозумінь і формувати адекватну реакцію на іронію та стилістичні нюанси.

Ще одним комунікативним бар’єром може стати гумор і культурно марковані алюзії. Гумор і комічний ефект у міжкультурній комунікації нерідко стають джерелом непорозумінь, оскільки ґрунтуються на спільному когнітивному та соціокультурному досвіді комунікантів. Британці часто

Таблиця 1

Види і причини комунікативних помилок

Вид комунікативної помилки	Причина помилки
Надмірна фамільярність з британцем, дотики, прямі запитання про особисте життя	Англіїці цінують особистий простір та ввічливу дистанційність
Буквальне сприйняття відмов чи сарказму	Англіїська культура спілкування відома непрямим тактикою, «пом’якшеними» формулами
Буквальне сприйняття мовних одиниць	Іноземець розуміє англіїські вирази буквально, не зважаючи на культурні конотації чи ідіоматику
Буквальне тлумачення чи образа на жарт	Англіїський гумор часто базується на самоіронії, сарказмі або словесній грі
Різкий перехід до ділових тем без короткої соціальної бесіди	У британській культурі це вважається холодністю чи грубістю, англіїці часто починають розмову з нейтральних тем
Порушення «заборонених» тем (політики, релігії, національної ідентичності, особистих доходів)	англіїська комунікативна культура базується на принципі avoidance of conflict, тобто уникнення конфлікту за будь-яку ціну.

Джерело - розробка авторів

звертаються до історії, культурних чи літературних символів, які можуть бути незнайомими для носіїв інших культур. Наприклад, культурний символ “Groundhog Day” бере початок у відомому фільмі і є натяком на монотонну повторюваність подій. Тож необхідно замінювати малознані алюзії чи культурні символи на відомі широкому загалу або уточнювати їх.

Англійська мова відзначається соціальною чутливістю й особливою увагою до питань гендеру, зокрема гендерній нейтральності й інклюзивності, тому доречніше вживати, наприклад, “police officer” замість “policeman”. Нехтування цими нормами англійської мови може призвести до непорозумінь.

Англійська мова має велике ідіоматичне багатство, тому дослівне відтворення англійських ідіом приводить до лінгвокультурологічних помилок й абсурдності перекладу. Наприклад, фразеологізм “to kick the bucket”, що дослівно означає “вдарити по відру” насправді означає “померти”, тож для адекватності художнього перекладу його доцільно перекласти як “відійшов у вічність” чи “йому відспівали Лазаря”. Щодо лінгвокультурного підходу до вивчення фразеологічних виразів, цей метод застосовується для визначення ступеня відповідності фразеологічної одиниці та культурних маркерів, таких як традиції, звичаї та стереотипи. Безсумнівно, цей підхід вважається одним з найефективніших та найпродуктивніших. Його принципи зосереджені на виявленні лакун, які є надзвичайно цікавим питанням для виявлення, манерах мовлення та інших речах. Кожна мова має певну кількість фразеологічних одиниць, які належать до лакун.

Ще одна культурна проблема полягає в перекладі та сприйнятті фразеологічних одиниць з етнокультурним поняттям, що позначають специфічні особливості культурного та побутового життя, флори й фауни, народних звичаїв та символів, а джерелами формування етнокультурних фразеологічних одиниць є такі компоненти: культурні зразки, етнічні стереотипи та національні символи; народні звичаї та традиції, легенди та вірування; прецедентні ситуації та тексти; особливості словесної форми (алітерація, рима, гра слів, конверсія тощо).

Фразеологічні одиниці англійської мови часто мають хибні аналоги. Вони можуть збігатися за формою, але відрізняються за змістом. Наприклад, “вдарити в голову” можна дослівно перекласти як “hit on the head” замість “to get drunk”, аналогічно: перевіряти кишені – “to check pockets” замість “to steal something”. Буває, що значення фразео-

логічних одиниць змінюється в різних ситуаціях. Вираз «to take the floor» у політичній сфері означає «виступати», у розмовній мові «піти танцювати».

Значна кількість фразеологічних одиниць в англійській мові є національно маркованими, тож їхнє розуміння теж може супроводжуватися деякими труднощами, адже вони містять певний національний чи емоційний підтекст, або певне повідомлення, яке може бути важко передати цільовою мовою через культурні відмінності. Як приклад, можна навести ідіому «a feather in one’s cap» – привід пишатися. Ця ідіома є особливою для Великої Британії, оскільки в Шотландії та Уельсі мисливці носили пір’яні капелюхи, які клали пір’я в свої капелюхи, щоб показати свої досягнення та вчинки.

Ще однією причиною комунікаційних помилок в англійській мові стає полісемія фразеологічних одиниць. Існує багато фразеологізмів, які мають полісемантичні значення або кілька, саме тому мовець повинен враховувати це явище в англійській мові. Прикладом такої фразеологічної одиниці з полісемантичними значеннями є “blue ribbon has two definitions”, що має 2 значення: “відома людина” та “перший приз”. Щоб вибрати необхідне значення, мовець повинен розуміти контекст усієї фрази або речення. Крім того, перекладач повинен звертати увагу на культурні особливості мови оригіналу та мати достатні знання про використання фрази в різних контекстах.

Для простеження тенденції впливу культурно маркованої фразеології на адекватність розуміння тексту англійською мовою під час навчання англійської мови як іноземної було проведено опитування студентів 1 курсу мовних спеціальностей (n=78 студентів) на базі Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Під час опитування здобувачам було запропоновано обрати правильне пояснення 40 частотних фразеологізмів англійської мови, які було поділено на дві групи: семантично близькі до української мови (вмотивовані) фразеологізми (20 фразеологізмів, наприклад, “when pigs fly”, “agree like cats and dog”, “spring up like mushrooms” тощо) і культурно марковані фразеологізми (аналогічна кількість, наприклад: “Face the music” – “постати перед відповідальністю”, “Carry coals to Newcastle” – “робити безглузді речі”, “Keep up with the Joneses” – “жити не гірше за інших”, “broken reed” – “ненадійна людина” тощо). Результати щодо розуміння семантично вмотивованих і культурно маркованих фразеологізмів суттєво відрізнялося за співвідношенням правильних і неправильних відповідей (рис. 1).

Рис. 1. Результати опитування студентів щодо розуміння англійських ідіом

Більшість семантично близьких з українською мовою фразеологізмів (83%) студенти пояснили правильно, а 13% неправильних відповідей можна пояснити незнанням цих ідіом і в рідній мові. Натомість при поясненні англійських культурно маркованих фразеологізмів відсоток правильних відповідей був значно нижчим: 45% правильного тлумачення фразеологізмів проти 55% неправильних відповідей. Це опитування засвідчило, що знання англійської фразеології важливе для адекватності перекладу і прозорості комунікації. Тому

звернення уваги на частотні фразеологізми англійської мови є запорукою формування комунікативної компетентності студента.

Висновки. Етикетність у комунікативній поведінці англійців є важливою ознакою їхньої комунікативної культури, яка визначає як вибір формул і моделей ввічливої комунікації, так і відображає соціально-класову приналежність тих, хто говорить, що демонструє вибір комунікантами конкретних лексичних засобів. Мовний акт вибачення є експресивним актом, основна функція якого відновити баланс або гармонію між комунікантами, досягти рівноваги у статусних позиціях. Попри широкий діапазон мовних засобів вибачення, найбільш уживаною формою вибачення в британській лінгвокультурі є формула “I’m sorry”, що забезпечує реалізацію стратегії позитивної, негативної, абсолютної або відносної ввічливості. Для міжособистісного спілкування значущими є фатичні маркери етикетних конвенцій дотримання приватності та дистанціювання, проте їх прагматична інтерпретація характеризується відносною неоднозначністю як в умовах монолінгвокультурної, так і в межах крос-культурної комунікації. Англійці у величезній кількості випадків звертаються до формалізованих вибачень, які не співвідносяться з прагматикою визнання провини, наприклад, при усвідомленні неминучості фізичного контакту з людиною у разі переміщення в просторі, необхідності вступити в спілкування з незнайомою або малознайомою людиною. Основними комунікативними помилками в спілкуванні з носіями англійської мови вважаємо такі: різниця в мовних стратегіях ввічливості, різне ставлення до емоційності і фатичного спілкування. Розуміння фразеологічних одиниць потребує від мовця високого рівня лінгвокраїнознавчих знань як про саму мову, так і про культуру мови, щоб точно поєднати еквівалент фразеології з національною специфікою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лелека Т. Лінгвокультурологічні аспекти англомовного спілкування. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2025. 17-22. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-2>.
2. Artomova, Y., Blynova, I., Breslavets, N., & Vasylenko, O. (2022) Characterological Features of Innovative Education. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14 (1Sup1) <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/557>
3. Baker W., Ishikawa T. *Transcultural Communication through Global Englishes*. Abingdon: Routledge. 2021. 390 p.
4. Blynova, I., Breslavets, N., Repetii, S., Kovalenko, B., & Diachuk, L. (2024). Linguistic and Stylistic Means of Comic Effect Creation in Prose Text – An Educational Study. *Cadernos De Educação Tecnologia E Sociedade*, 17(5). Pp. 145-156. <https://brajets.com/brajets/article/view/1793>
5. Byram M., & Wagner M. Making a difference: Language teaching for intercultural and international dialogue. *Foreign Language Annals*. 2018. 51. P. 140-151.
6. Ilie O.-A. The Intercultural Competence. *Developing Effective Intercultural Communication Skills*. Sciendo. 2019. P. 264-268.
7. Koleski E. *Intercultural Communication in Management – Needed Skills for Effective Intercultural Communication of Macedonian Managers*. Master’s Thesis. University American College Skopje. 2021. 166 p.

8. Moran Panero S. Global Languages and Lingua Franca Communication. In *The Routledge Handbook of English as a Lingua Franca*, edited by J. Jenkins W. Baker and M. Dewey. Abingdon: Routledge. 2018. P. 556-569.
9. Tsaryk O., Rybina N., Koshil N., Hyryla O. Professional development training of the interpreters under the effective intercultural communication. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. 2021. №24. P.24-27.
10. Zhu H. *Exploring Intercultural Communication: Language in Action*. 2nd ed. Abingdon: Routledge. 2019. 304 p.

REFERENCES

1. Leleka, T. (2025) Linhvokulturolohichni aspekty anhlo-movnoho spilkuvannia. [Linguocultural aspects of English-language communication] *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*. 212. 17–22. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-212-2> [in Ukrainian].
2. Artomova, Y., Blynova, I., Breslavets, N., & Vasylenko, O. (2022) Characterological Features of Innovative Education. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 14 (1Sup1) <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1Sup1/557>
3. Baker, W., Ishikawa, T. (2021). *Transcultural Communication through Global Englishes*. Abingdon: Routledge. 390 p.
4. Blynova, I., Breslavets, N., Repetii, S., Kovalenko, B., & Diachuk, L. (2024). Linguistic and Stylistic Means of Comic Effect Creation in Prose Text – An Educational Study. *Cadernos De Educação Tecnologia E Sociedade*, 17(5). Pp. 145–156. <https://brajets.com/brajets/article/view/1793>
5. Byram, M., & Wagner, M. (2018). Making a difference: Language teaching for intercultural and international dialogue. *Foreign Language Annals*. 51. P. 140-151.
6. Ilie, O.-A. (2019). The Intercultural Competence. *Developing Effective Intercultural Communication Skills*. Sciendo. P. 264-268.
7. Koleski, E. (2021). *Intercultural Communication in Management – Needed Skills for Effective Intercultural Communication of Macedonian Managers*. Master's Thesis. University American College Skopje. 166 p.
8. Moran Panero, S. (2018). *Global Languages and Lingua Franca Communication*. In *The Routledge Handbook of English as a Lingua Franca*, edited by J. Jenkins W. Baker and M. Dewey. Abingdon: Routledge. P. 556-569.
9. Tsaryk, O., Rybina, N., Koshil, N., Hyryla, O. (2021). Professional development training of the interpreters under the effective intercultural communication. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. № 24. P.24-27.
10. Zhu, H. (2019). *Exploring Intercultural Communication: Language in Action*. 2nd ed. Abingdon: Routledge. 304 p.

Дата першого надходження статті до видання: 26.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

